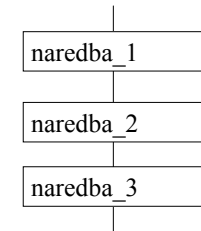

Programiranje kontrolne naredbe selekcije

Naredbe za promjenu programskog slijeda (kontrolne naredbe)

- Normalan programski slijed:

```
naredba_1  
naredba_2  
naredba_3  
...
```

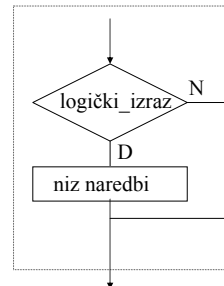

2

Kontrolna naredba `if` - jednostrana selekcija

- Pseudokôd
ako je `logički_izraz` tada
|
naredbe
- U C-u
`if (logički_izraz) naredba`

ili
`if (logički_izraz) {
niz naredbi
}`

3

Primjeri za jednostranu selekciju

- Što obavlja sljedeća naredba:
`if (a < 0) a = -a;`
- Postoji li bitna razlika sljedećeg rješenja u odnosu na prethodno:
`if (a < 0) {
a = -a;
}`
- Postoji li bitna razlika sljedećeg rješenja u odnosu na prethodno:
`if (a < 0); a = -a;`

4

Kontrolna naredba `if` - dvostrana selekcija

▪ Pseudokôd

ako je logički_izraz tada

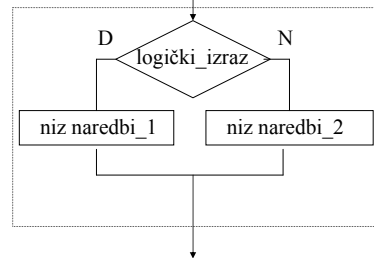
| niz_naredbi_1

inače

| niz_naredbi_2

▪ U C-u

```
if (logički_izraz) {  
    niz_naredbi_1  
} else {  
    niz_naredbi_2  
}
```


5

Primjer neispravnog korištenja operatora

- Primjer: Što će se ispisati sljedećim blokom naredbi za zadane vrijednosti varijabli:

1.) $a = 25$ i $b = 4$.

2.) $a = 0$, $b = 0$

- ```
if (a = b)
 printf ("Vrijednost varijabli je jednaka\n");
else
 printf ("Vrijednost varijabli nije jednaka\n");
```
- ad 1) Za  $a = 25$ ,  $b = 4$ , nakon pridruživanja  $a = b$ ,  $a$  postaje 4 i cijeli izraz poprima vrijednost 4. Budući da se blok naredbi iza `if`-a obavlja ako je uvjet istinit (odnosno različit od  $0 - 4 <> 0$ ), ispisat će se: "Vrijednost varijabli je jednaka".
  - ad 2) Nakon pridruživanja cijeli izraz ima vrijednost 0 pa će se ispisati: "Vrijednost varijabli nije jednaka".

6

## Analiza prethodnog primjera

- Pitanje: Što bi se ispisalo u prvom i drugom slučaju kada bi uvjet glasio ( $a == b$ ) ?
- Odgovor: Budući da se radi o logičkom operatoru usporedbe ( $a$  ne o pridruživanju), ispisuje se:
  - ad 1) "Vrijednost varijabli nije jednaka"
  - ad 2) "Vrijednost varijabli je jednaka"
- Važno je napomenuti:  
    `if (a = b) ...`  
... je ekvivalentno:  
    `a = b; if (a) ...`

7

## Primjer: Napisati program koji računa i ispisuje apsolutnu vrijednost unesenog broja

```
#include<stdio.h>
int main(){
 int broj, abs;
 printf("Unesite broj: ");
 scanf("%d", &broj); /*može se napisati i kao */
 if (broj < 0) { /*if (broj < 0) */
 abs = -broj; /* abs = -broj; */
 } else { /*else */
 abs = broj; /* abs = broj; */
 }
 printf("Apsolutna vrijednost broja %d je %d\n",
 broj, abs);
 return 0;
}
```

8

Primjer: Napisati program koji učitava dva broja, ispituje je li prvi broj djeljiv s drugim bez ostatka i ispisuje odgovarajuću poruku. Drugi broj ne smije biti 0 (zašto?).

```
#include<stdio.h>
int main(){
 int a,b;
 printf("Unesite a i b:");
 scanf("%d %d", &a, &b);
 if (b != 0) {
 if (a % b == 0) {
 printf("%d jest djeljiv s %d\n", a, b);
 } else {
 printf("%d nije djeljiv s %d\n", a, b);
 }
 }
 return 0;
}
```

9

Višestrana selekcija pomoću naredbi if - else if - else

```
if (logički_izraz_1){
 niz_naredbi_1
} else if (logički_izraz_2){
 niz_naredbi_2
} else if (logički_izraz_3){
 niz_naredbi_3
 ...
} else {
 niz_naredbi_0
}
```

10

Primjer s else if dijelom naredbe

- Primjer: Napisati programski odsječak koji će zbrojiti `int` varijable `a` i `b` ako je sadržaj `char` varijable `c` jednak '+', oduzeti ako je sadržaj varijable `c` jednak '-', a ispisati poruku o pogrešci ako varijabla `c` sadrži neki treći znak. Rezultat pohraniti u varijablu `r`.

```
int a,b,r;
char c;
if(c == '+')
 r = a + b;
else if(c == '-')
 r = a - b;
else
 printf("Pogrešna operacija");
```

11

Primjer: Kotao ima radnu temperaturu u intervalu [50°C-80°C]. Napisati program koji provjerava je li s tipkovnice zadana vrijednost temperature kotla u dopuštenom intervalu i ispisuje odgovarajuću poruku.

```
#include <stdio.h>
#define donja 50.0
#define gornja 80.0
int main(){
 float temp;
 printf("\n Unesite temperaturu kotla: ");
 scanf("%f",&temp);
 if (temp < donja) {
 printf("Temperatura je pala ispod dopustene!\n");
 } else if (temp > gornja) {
 printf("Temperatura je porasla iznad dopustene!\n");
 } else {
 printf("Temperatura kotla OK\n");
 }
 return 0;
}
```

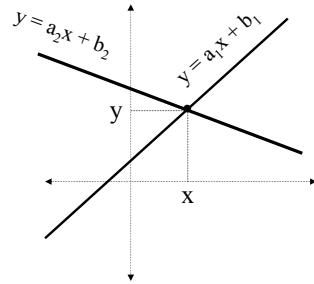
12

Određivanje sjecišta dvaju pravaca

- Odrediti sjecište dvaju pravaca (ili riješite sustav od dvije jednačbe s dvije nepoznane!?). Parametre pravaca učitati programom. Ako sjecište ne postoji, ispisati odgovarajuću poruku.

Postupak:

$$x = (b_2 - b_1) / (a_1 - a_2)$$
$$y = a_1 \cdot x + b_1$$

13

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Rješenje u pseudokodu

```
učitaj (a1,b1,a2,b2)
ispiši (a1,b1,a2,b2)
izračunaj nazivnik izraza
ako su pravci paralelni onda
 | ispiši poruku
inače
 | izračunaj x,y
 | ispiši (x,y)
kraj
```

14

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Rješenje u C-u (I dio):

```
SjecistePravaca
#include <stdio.h>
int main () {

 float a1, a2, b1, b2, x, y, anaz;
 scanf ("%f %f %f %f", &a1, &b1, &a2, &b2);
 printf("a1=%f b1=%f a2=%f b2=%f\n", a1,
 b1, a2, b2);

 /* izračunaj nazivnik izraza */
 anaz = a1 - a2;
```

15

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Rješenje u C-u (II dio)

```
if(anaz == 0.) {
 /* ako su pravci paralelni onda */
 printf ("Pravci su paralelni\n");
} else {
 /* inače */
 printf ("Nazivnik izraza: %f\n", anaz);
 x = (b2 - b1) / anaz;
 y = a1 * x + b1;
 printf("Koordinate sjecišta su(%f,%f)\n",
 x, y);
}
return 0;
}
```

16

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Prvo testiranje programa

- Ulazni podaci 1:

1 2 3 4

- Ispis na zaslonu 1:

```
a1=1.000000 b1=2.000000 a2=3.000000 b2=4.000000
Nazivnik izraza: -2.000000
Koordinate sjecišta su (-1.000000, 1.000000)
```

17

Određivanje sjecišta dvaju pravaca Drugo testiranje programa

- Ulazni podaci 2:

1 2 1.000001 3

- Ispis na zaslonu 2:

```
a1=1.000000 b1=2.000000 a2=1.000001 b2=3.000000
Nazivnik izraza: -0.000001
Koordinate sjecišta su (-1048576.000000, -1048574.000000)
```

Pravi rezultat: (-1000000, -999998)

18

Moguće dileme u korištenju `else` u dvostranim selekcijama

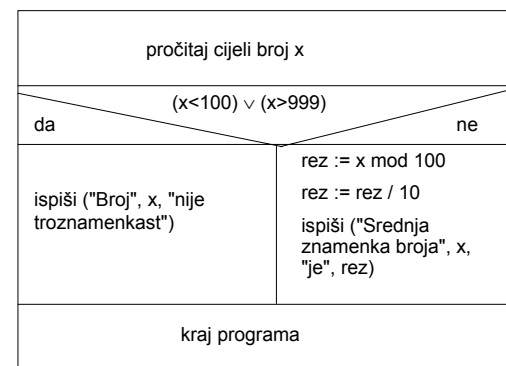
- Primjer: Napisati programski odsječak koji će izračunati presjek dvije dužine na pravcu realnih brojeva (pretpostavlja se da se prva dužina na pravcu nalazi lijevo, a druga dužina desno)

```
int a1, a2, b1, b2; // dužine [a1, a2] i [b1, b2]
int r1, r2; // rezultat [r1, r2]
if(a2 > b1) /* znači da se sijeku */
 if(a2 > b2) { /* cijela dužina B je unutar duž. A */
 r1 = b1;
 r2 = b2;
 }
 else {
 r1 = b1;
 r2 = a2;
 }
}
```

- Obratiti pozornost na to da `else` pripada drugoj `if` naredbi, a ne prvoj. Ako `else` dio treba pridružiti prvoj (vanjskoj) `if` naredbi, mora se cijeli blok iza prve `if` naredbe staviti u vitičaste zagrade.

19

Primjer: Pročitati neki troznamenasti cijeli broj x . Ako je učitani broj troznamenast treba pronaći srednju znamenku i ispisati pročitani broj i nađenu znamenku, a ako nije treba uz odgovarajuću poruku završiti program.

20

Srednja znamenka troznamenkastog broja Realizacija u C-u

```
SrednjaZnamenka
#include <stdio.h>
int main () {
 int x, rez;
 printf("Unesite troznamenkasti cijeli broj > ");
 scanf("%d",&x);
 if((x<100) || (x>999)) {
 printf("Broj %d nije troznamenkast\n", x);
 } else {
 rez = x % 100;
 rez = rez /10;
 printf("Srednja znamenka broja %d je %d\n", x, rez);
 }
 return 0;
}
```

Programski odsječak za pronalaženje srednje znamenke (još neke mogućnosti)

```
...
} else {
 rez = (x % 100) / 10;
 printf("Srednja znamenka broja %d je %d\n",x, rez);
}

ili

...
} else {
 rez = (x - x/100*100) / 10;
 printf("Srednja znamenka broja %d je %d\n",x, rez);
}
```

22

Programiranje kontrolne naredbe (programske petlje)

Programske petlje

- Programske petlje služe za obavljanje određenog programskog odsječka (tijelo petlje) više puta.
- Dijelimo ih na
  - programske petlje s ispitivanjem uvjeta na početku
    - ovisno o početnim uvjetima može se dogoditi da se tijelo petlje uopće ne izvršava
  - programske petlje s ispitivanjem uvjeta na kraju
    - tijelo petlje se obavezno izvršava barem jedan put
  - programske petlje s poznatim brojem ponavljanja
    - broj ponavljanja može se unaprijed izračunati i ne ovisi o izvršavanju tijela petlje

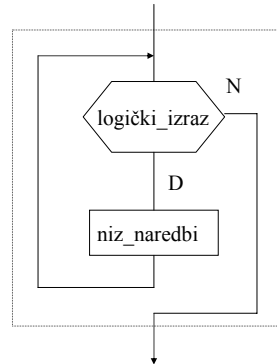
24

Programska petlja s ispitivanjem uvjeta ponavljanja na početku

- Pseudokod_


```
dok je (logički_izraz)
 | niz_naredbi
```
- U C-u


```
while(logički_izraz) naredba
 ili
while(logički_izraz) {
 niz_naredbi
}
```


25

Primjer: Napisati program koji će učitavati pozitivne cijele brojeve sve dok se ne unese broj 0, i zatim ispisati koji je najmanji uneseni broj. Zanimariti negativne brojeve zadane pomoću tipkovnice.

- Napomena: kod traženja najmanjeg (najvećeg) člana niza ili polja koristimo sljedeći algoritam:
  - prvi član niza ili polja proglasimo najmanjim i njegovu vrijednost pohranimo u pomoćnu varijablu koja predstavlja trenutni minimum
  - pretražujemo preostale članove niza (ili polja) i ukoliko je neki od njih manji od trenutnog minimuma, ažuriramo trenutni minimum na tu vrijednost
- Nakon što smo pretražili cijeli niz ili polje, u pomoćnoj varijabli se nalazi minimalni element niza ili polja
- Primjer:


```
niz: 5, 6, 3, 9, 4, 7, 2, -1, 5.
```

5		6	3	9	4	7	2	-1	5
		6<5?	3<5?	9<3?	4<3?	7<3?	2<3?	-1<2	5<-1?
min=5			min=3				min=2	min=-1	

26

Rješenje u C-u

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int min, x = 0;

 while(x <= 0) {
 printf("Unesite broj : ");
 scanf("%d", &x);
 min = x; // pretpostavljamo da je prvi uneseni najmanji
 }
 while(x != 0) {
 printf("Unesite broj : ");
 scanf("%d", &x);
 if (x > 0 && x < min) {
 min = x;
 }
 }
 printf("Najmanji uneseni broj je %d\n", min);
 return 0;
}
```

27

Alternativno rješenje, da se izbjegne dvostruko učitavanje

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int min=0, x=1;
 // u prvom prolasku x=1
 while (x != 0) {
 printf("Unesite broj : ");
 scanf("%d", &x); //pri prvom učitavanju x postaje != 1
 if (x > 0) {
 if ((min==0) || (x < min)) min = x;
 }
 }
 printf("Najmanji uneseni broj je %d\n", min);
 return 0;
}
```

28

Primjer: Za zadani radijus izračunati površinu kruga

```
#include<stdio.h>
#define PI 3.141592
int main(){
 float radijus,povrsina;
 printf("Unesite radijus kruga: ");
 scanf("%f",&radijus);
 if (radijus <= 0) {
 printf("Unijeli ste neispravan radijus!\n");
 } else {
 povrsina=radijus*radijus*PI;
 }
 printf("Povrsina kruga je: %f\n",povrsina);
 return 0;
}
```

29

Diskusija o rješenju

- Što će se ispisati ako se na upit "Unesite radijus kruga:" upiše vrijednost -10?
Unijeli ste neispravan radijus!
Povrsina kruga je: x.xxxxx (ovisno o sadržaju memorijskih lokacija dodijeljenih varijabli povrsina)
- Kako modificirati gornji program da se poruka o izračunatoj površini ispiše samo u slučaju kada se zaista i izračuna?
Naredbu `printf("Povrsina kruga je: %f\n",povrsina);` treba potpisati pod `else` dio:

```
if (radijus <= 0) {
 printf("Unijeli ste neispravan radijus!\n");
}
else {
 povrsina = radijus*radijus*PI;
 printf("Povrsina kruga je: %f\n",povrsina);
}
```

30

Diskusija o rješenju

- Kako izbjeći neočekivan-nepoznat rezultat?
Inicijalizirati varijablu `povrsina`.

```
float radijus, povrsina = 0;
```

31

Primjer: Treba ispisati površinu kruga, ako se `r` mijenja od 1 do zadanog `g` s korakom 1. Ispis prekinuti i ako `r` premaši vrijednost 20.

```
PovrsinaKrug
#include <stdio.h>
int main () {
 float g, r=1.0f, pi=3.14159f;
 printf ("Unesite gornju granicu za r > ");
 scanf ("%f", &g);
 while ((r <= g) && (r <= 20.0f)) {
 printf("%2.0f, %10.7f\n", r, r*r*pi);
 r = r + 1;
 }
 return 0;
}
```

32

Rezultati izvođenja za g=55

```
1 3.1415901
2 12.5663605
3 28.2743111
4 50.2654419
5 78.5397530
6 113.0972443
7 153.9379158
8 201.0617676
9 254.4687996
10 314.1590118
11 380.1324043
12 452.3889771
13 530.9287300
14 615.7516632
15 706.8577766
16 804.2470703
17 907.9195442
18 1017.8751000
19 1134.4403270
20 1256.6360474
```

Komentirajte točnost prikazivanja
8. važeće znamenke

Komentirajte zašto je petlja obavila samo 20 prolaza

33

Primjer: Učitavati pozitivne cijele brojeve sve dok njihova suma ne premaši dopušteni raspon za short int. Ispisati posljednju valjanu sumu.

```
#include <stdio.h>
int main() {
 short int x, suma = 0, gotovo = 0;

 while (!gotovo) {
 printf("Unesite broj : ");
 scanf("%d", &x);
 if ((signed short)(suma+x) >= suma) { /* zašto treba cast? */
 suma = suma + x;
 } else {
 gotovo = 1;
 }
 }
 printf("Suma: %d\n", suma);
 return 0;
}
```

Primjer testiranja programa:

```
Unesite broj : 30000
Unesite broj : 10
Unesite broj : 10000
Suma: 30010
```

Je li u ovom primjeru unaprijed poznat broj ponavljanja petlje?

34

Primjer: Učitati pozitivan cijeli broj i izračunati slijed brojeva na sljedeći način: ako je broj paran podijeliti ga s 2. Ako je neparan pomnožiti s 3 i dodati 1. Ponavljati postupak dok broj ne postane jednak 1. U svakom koraku ispisati trenutnu vrijednost broja. Ispisati ukupan broj operacija nad učitanim brojem.

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int broj, brKoraka = 0;
 printf("Upisi pozitivan broj:");
 scanf("%d", &broj);
 while (broj > 1) {
 brKoraka = brKoraka + 1;
 if (broj % 2){
 broj = broj * 3 + 1;
 }
 else {
 broj /= 2;
 }
 printf ("U %d. koraku broj = %d \n",brKoraka, broj);
 }
 printf ("Ukupno %d koraka. \n",brKoraka);
 return 0;
}
```

35

Ispis rezultata

```
Upisi pozitivan broj: 9
U 1. koraku broj = 28
U 2. koraku broj = 14
U 3. koraku broj = 7
U 4. koraku broj = 22
U 5. koraku broj = 11
U 6. koraku broj = 34
U 7. koraku broj = 17
U 8. koraku broj = 52
U 9. koraku broj = 26
U 10. koraku broj = 13
U 11. koraku broj = 40
U 12. koraku broj = 20
U 13. koraku broj = 10
U 14. koraku broj = 5
U 15. koraku broj = 16
U 16. koraku broj = 8
U 17. koraku broj = 4
U 18. koraku broj = 2
U 19. koraku broj = 1
Ukupno 19 koraka.
```

36

Programska petlja s ispitivanjem uvjeta ponavljanja na kraju

- U nekim programskim jezicima (npr. FORTRAN, PASCAL) postoji oblik:
ponavlja
| niz_naredbi REPEAT...UNTIL
dok ne bude (logički_izraz)
- Pseudokod za C
ponavlja
| niz_naredbi
dok je (logički_izraz)

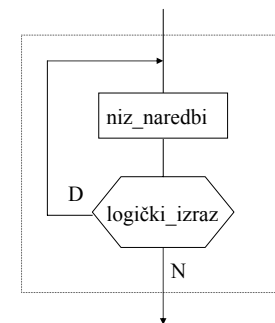
37

Programska petlja s ispitivanjem uvjeta ponavljanja na kraju

- U C-u
do naredba while (logički_izraz);

ili

```
do {
 niz_naredbi
} while (logički_izraz);
```


38

Primjer 4. Napisati program koji učitava brojeve iz intervala [-100,100] ili [800,1000]. Program treba ispisati koliko je bilo pozitivnih brojeva, koliko negativnih i koliko vrijednosti nula.

```
#include <stdio.h>
int main(){
 int broj;
 int brojpozitivnih=0, brojnegativnih=0, brojnula=0;

 printf("Unesite brojeve: ");
 do {
 scanf("%d", &broj);
 if(broj>=800 && broj<=1000) {
 if (!broj) brojnula = brojnula + 1;
 else if (broj>0) brojpozitivnih = brojpozitivnih + 1;
 else brojnegativnih = brojnegativnih + 1;
 }
 } while(broj>=800 && broj<=1000);

 printf("Broj pozitivnih je %d, broj negativnih je %d,"
 " brojnula je %d\n", brojpozitivnih,
 brojnegativnih, brojnula);
 return 0;
}
```

39

Primjer: Izračunaj aritmetičku sredinu brojeva koji se redom čitaju s tipkovnice sve dok njihova suma ne premaši neku zadanu gornju granicu.

```
učitaj gornju granicu gg
brojač n := 0
s := 0
ponavlja
 učitaj i
 s := s + i
 n := n+1
dok ne bude s > gg
as := s / n
tiskaj(s, n, as)
```

40

Rješenje zadatka u C-u

```

AritmetickaSredinaPunoBrojeva
#include <stdio.h>
int main () {
 /* definicija varijabli */
 int n=0, s=0, i, gg; float as;
 /* citanje gornje granice za sumu */
 scanf("%d", &gg);

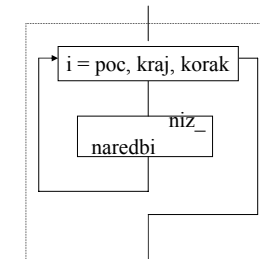
 do {
 scanf("%d", &i);
 s = s + i;
 n = n + 1;
 } while (s <= gg); ← Uvjet iz pseudokoda je negiran
 as = (float) s / n;
 printf("%d %d %10.3f\n", s, n, as);
 return 0;
}

```

41

Programska petlja s poznatim brojem ponavljanja

- Pseudokod
za $i = \text{poc}$ do kraj (korak k)
| niz_naredbi

- U C-u
for($i = \text{poc}; i \leq \text{kraj}; i = i + k$) *naredba*;
ili
for ($i = \text{poc}; i \leq \text{kraj}; i = i + k$) {
    niz_naredbi
}

42

Programska petlja s poznatim brojem ponavljanja

- Sintaksa:
for (izraz1; izraz2; izraz3) {
    .
    .
    .
}
- **izraz1** je izraz koji će se izvršiti samo jednom, prije ulaska u prvu iteraciju. Najčešće se koristi za inicijalizaciju brojača. Ako je potrebno napisati više naredbi u izrazu, one se odvajaju zarezom.
- **izraz2** se izračunava kao logički izraz (0 - false, !=0 - true), te se petlja izvršava dok je **izraz2** zadovoljen (istinit). Provjera uvjeta obavlja se prije svake iteracije.
- **izraz3** se obavlja nakon svake iteracije (prolaska kroz petlju). Najčešće se koristi za povećavanje brojača. Ako je potrebno napisati više naredbi u izrazu, one se odvajaju zarezom.
- Bilo koji od izraza (izraz1, izraz2, izraz3) se može izostaviti. Ako je izostavljen izraz2, petlja se izvodi kao da je logička vrijednost izraza2 istinita (true).

43

Primjeri petlji s poznatim brojem ponavljanja

- Primjer for petlje koja uzlazno mijenja kontrolnu varijablu :
for (i = poc; i <= kraj; i = i + k) {
    .
    .
    .
}
- Primjer for petlje koja silazno mijenja kontrolnu varijablu :
for (cv = 10; cv >0; cv = cv - 1) {
    .
    .
    .
}
- Primjer for petlje s dva brojača:
for (si = 100, uz = 0; si >= uz; si = si-1, uz = uz + 1)
{
    .
    .
    .
}

44

Napisati program koji će izračunati aritmetičku sredinu za n učitanih brojeva.

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int i, n, suma, x;
 float arit_sred;
 printf("Za koliko brojeva želite izračunati"
 " aritmetičku sredinu : ");
 scanf("%d", &n);
 suma = 0;
 for(i = 0; i < n; i = i + 1) {
 printf("Unesite %d. broj : ", i);
 scanf("%d", &x);
 suma = suma + x;
 }
 arit_sred = (float) suma / n;
 printf("Aritmetička sredina učitanih brojeva"
 " je %f\n", arit_sred);
 return 0;
}
```

45

Napisati program koji će ispisati realne brojeve od 0 do n s korakom od 0.1

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int n;
 float i;
 printf("Do kojeg broja zelite ispis :");
 scanf("%d", &n);
 for(i=0; i<=n; i=i+0.1) {
 printf("%f\n",i);
 }
 return 0;
}
```

46

Napisati program koji će ispisati brojeve djeljive sa 7, 13 ili 19, a manje od učitanih broja n. Brojeve treba ispisati od najvećeg prema najmanjem.

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int i, n;
 printf("Upisite broj n : ");
 scanf("%d", &n);
 /* za sve brojeve od n do 1 */
 for(i = n; i > 0; i = i -1) {
 if((i % 7 == 0) ||
 (i % 13 == 0) ||
 (i % 19 == 0)) printf(" %d \n", i);
 }
 return 0;
}
```

47

Beskonačne petlje

- Beskonačna petlja
  - Tijelo petlje izvodi se beskonačno mnogo puta ako ne sadrži naredbu za izlazak iz petlje (**break**), naredbu za povratak iz funkcije (**return**), poziv funkcije za završetak programa (**exit**) ili **goto** naredbu.
- Primjeri:

```
while(1 == 1) { ... }
while(1) { ... }
do { ... } while(1 == 1);
...
```
- Primjer (loš):

```
for(;;) { ... }
```

48

Česte pogreške

Kod	Ispis
<pre>for(i=1; i = 10; i=i+1){ printf("%d\n",i); }</pre>	neprekidno ispisuje broj 10 (beskonačna petlja)
<pre>for(i=1; i == 10; i=i+1){ printf("%d\n",i); }</pre>	neće ništa ispisati (naredba u tijelu petlje se neće ni jednom obaviti)
<pre>for(i=1; i<=10; i=i+1); { printf("%d\n",i); }</pre>	jednom ispisuje broj 11

49

Napisati program koji će ispisati tablicu potencija 2^n i 2^{-n} za brojeve od n od 1 do 32

```
PotencijeBroja2
#include <stdio.h>
int main () {
 short int i, x = 1;
 double y = 1.0;
 printf ("%2d %12d %.16lf\n", 0, x, y);
 for(i = 1; i <= 16; i = i+1) {
 x = x*2;
 y = y/2;
 printf ("%2d %12d %.16lf\n", i, x, y);
 }
 return 0;
}
```

50

Rezultati izvođenja programa

```
0 1 1.0000000000000000
1 2 0.5000000000000000
2 4 0.2500000000000000
3 8 0.1250000000000000
4 16 0.0625000000000000
5 32 0.0312500000000000
6 64 0.0156250000000000
7 128 0.0078125000000000
8 256 0.0039062500000000
9 512 0.0019531250000000
10 1024 0.0009765625000000
11 2048 0.0004882812500000
12 4096 0.0002441406250000
13 8192 0.0001220703125000
14 16384 0.0000610351562500
15 -32768 0.0000305175781250
16 0 0.0000152587890625
```

Zašto nije
dobar rezultat?

51

Komentar rezultata izvođenja programa

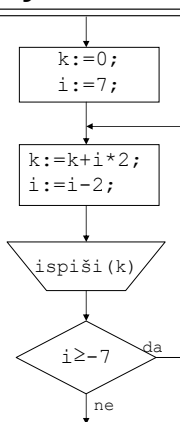
- Množenje s 10 u dekadskom sustavu:
 $153_{10} * 10_{10} = 1530_{10}$
- Množenje s 2 u binarnom sustavu:
 $101_2 * 10_2 = 1010_2$
- Što se je dogodilo?
 $0000000000000001_2 * 10_2$
 $000000000000010_2 * 10_2$
...
 $010000000000000_2 * 10_2$
 $10000000000000_2 * 10_2$
 0000000000000_2

52

Primjeri realizacije istog algoritma raznim vrstama programskih petlji

- Sljedeći programski odsječak prikazan dijagramom toka treba nadomjestiti s:

- ispitivanjem uvjeta ponavljanja na početku
- ispitivanjem uvjeta ponavljanja na kraju
- unaprijed poznatim brojem ponavljanja

53

1. rješenje s while

```
k=0;
i=7;
while (i >= -7) {
 k=k+i*2;
 i=i-2;
 printf ("%d\n", k);
}
```

Napomena: ako bi prije ulaska u petlju bio $i < -7$ petlja se ne bi obavila niti jedanput.

54

2. rješenje s do-while

```
k=0;
i=7;
do {
 k=k+i*2;
 i=i-2;
 printf ("%d\n", k);
} while (i >= -7);
```

Napomena: ako bi prije ulaska u petlju bio $i < -7$ petlja bi se obavila jedanput.

55

3. rješenje s for

```
for (i = 7, k = 0; i >= -7; i = i - 2) {
 k = k + i * 2;
 printf ("%d\n", k);
}
```

Prednost for petlje je u tome što se početna inicijalizacija brojača, ispitivanje uvjeta i korak brojača nalaze na jednom mjestu u kodu.

56

Program za izračunavanje N faktoriijela 1. način

- Rješenje s programskom petljom u kojoj se uvjet ispituje na početku

```
učitaj (n)
fakt:=1.
i:=1
dok je i <= n
 fakt := fakt*i
 i := i+1
ispiši (n,fakt)
```

57

Rješenje u C-u (1.način)

```
FaktorijeliPocetak
#include <stdio.h>
int main () {
 int n, i;
 double fakt;
 scanf ("%d", &n);
 fakt = 1.; i = 1;
 while (i <= n) {
 fakt = fakt * i;
 i = i + 1;
 }
 printf ("%d! = %g\n", n, fakt);
 return 0;
}
```

58

Program za izračunavanje N faktoriijela 2. način

- Rješenje s programskom petljom u kojoj se uvjet ispituje na kraju:

```
ucitaj (n)
fakt := 1.
i := 1
ponavljaaj
 fakt := fakt * i
 i := i+1
dok je i <= n
ispisi (n,fakt)
```

59

Rješenje u C-u (2. način)

```
FaktorijeliKraj
#include <stdio.h>
int main () {
 int n, i;
 double fakt;
 scanf ("%d", &n);
 fakt = 1.; i = 1;
 do {
 fakt = fakt * i;
 i = i + 1;
 } while (i <= n);
 printf ("%d! = %g\n", n, fakt);
 return 0;
}
```

60

Program za izračunavanje N faktoriijela 3. način

- Rješenje s programskom petljom s poznatim brojem ponavljanja:

```
učitaj (n)
fakt := 1.

za i = 1 do n
 fakt := fakt * i

ispiši (n,fakt)
```

61

Program u C-u (3. način)

```
FaktorijeliPoznato
#include <stdio.h>
int main () {
 int n, i;
 double fakt;
 scanf ("%d", &n);
 fakt = 1.;
 for (i = 1; i <= n; i = i + 1){
 fakt = fakt * i;
 }
 printf ("%d! = %g\n", n, fakt);
 return 0;
}
```

62

Rezultati testiranja

Ulaz:	Rezultat
0	0! = 1
1	1! = 1
5	5! = 120
10	10! = 3628800
100	100! = 9.33262e+157
150	150! = 5.71338e+262
170	170! = 7.25742e+306
171	Floating point error: Overflow.

63

Unarni operatori

Operator	Značenje	Primjer
+	unarni plus	+4 / 2
-	unarni minus	-5 * 3
sizeof	zauzeće memorije	sizeof(int)
(tip)	pretvorba tipa (cast)	(double) i
++	uvećavanje za 1	++i ili k++
--	umanjenje za 1	--j ili k--
~	inverzija bitova	int x = ~0xFFFF;
!	logičko ne	!(5 > 2)
*	indirekcija	*p
&	adresni operator	scanf ("%d", &n);

64

Operatori povećanja i smanjenja za 1

U C-u postoje dva operatora za povećanje i smanjenje vrijednosti varijabli za 1. Razlog njihovog postojanja je djelotvornije izvršavanje (postoje posebne procesorske instrukcije koje vrlo brzo obavljaju te operacije):

- prefiksni (operator ispred varijable)
`++a; --a;`
- postfiksni (operator iza varijable)
`a++; a--;`

Prefiksni operator:

...	i	j
i = 2;	2	?
j = ++i;	3	3

...	i	j
i = 2;	2	?
j = --i;	1	1

65

Operatori povećanja i smanjenja za 1

- Postfiksni operator:

...	i	j
i = 2;	2	?
j = i++;	3	2

...	i	j
i = 2;	2	?
j = i--;	1	2

- Primjer:

```
a = 5;
b = ++a * 2;
c = b++;
```

- Nakon izvođenja ovih naredbi a ima vrijednost 6, b ima vrijednost 13, a c ima vrijednost 12
- Izbjegavati dvoznačnosti oblika:
`a = fn1( i++ ) + fn2( i++ );`
 jer se u tom primjeru ne može reći koja će se funkcija prva obaviti.

66

Operatori nad bitovima

- Operatori `&`, `|`, `^` su binarni, a odnose se na usporedbu bitova dvaju operandata

	b1	b2	b1 & b2	b1 b2	b1 ^ b2
& AND	0	0	0	0	0
OR	0	1	0	1	1
^ XOR	1	0	0	1	1
	1	1	1	1	0

- Operator `~` je unarni, a odnosi se na operand s desna

b1	~b1
0	1
1	0

- Operatori posmaka bitova su binarni, a odnose se na posmak bitova lijevog operandata za iznos određen desnim operandom

```
<< SHIFT LEFT
>> SHIFT RIGHT
```

67

Primjer operacija s bitovima

- Izračunati izraze: `3 & 5`, `3 | 5`, `3 ^ 5`, `~3`

```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
& 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0101 (5)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0001 (1)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0101 (5)
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0111 (7)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)
^ 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0101 (5)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0110 (6)

~ 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 (3)

1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1100 (252 ili -4)
```

68

Primjer operacija s bitovima

▪ Pretvoriti znak u broj

```
char znak = '7';
int broj;
broj = znak & 0x0f;
```

```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0011 0111 (znak '7')
& 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 1111 (0x0f)

0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0111 (710)
```

Napomena: prije obavljanja operacije &, vrijednost varijable znak pretvara se u tip podatka int.

69

Rad s operatorima pomaka bitova

- Operatori << i >> služe za pomak svih bitova vrijednosti varijable u lijevo ili u desno. Pomak bitova u varijabli za jedno mjesto u lijevo odgovara množenju vrijednosti varijable sa 2, dok pomak za jedno mjesto u desno rezultira dijeljenjem vrijednosti varijable sa 2.
- Elektronička računala u skupu svojih strojnih naredbi u pravilu imaju naredbe za pomak vrijednosti u registru i tako izvršeno množenje ili dijeljenje s višekratnikom broja 2 bitno je brže u odnosu na klasično množenje i dijeljenje.
- Broj pomaka u lijevo ili desno određen je parametrom.

70

Primjeri s pomakom bitova

- Primjer: Izračunati izraze $2 \ll 1$, $37 \gg 2$

```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0010 (2)
```
- Nakon pomaka u lijevo za jedno mjesto, rezultat je umnožak vrijednosti s 2:


```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0100 (4)
```

```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0010 0101 (37)
```
- Nakon pomaka u desno za dva mjesta, rezultat je cjelobrojno dijeljenje s 4:


```
0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 1001 (9)
```
- Oprez: U slučaju da je podatak spremljen u jedan oktet bez bita za predznak, izračunati $128 \ll 1$:


```
1000 0000 (128)
```
- Nakon pomaka za jedno mjesto:


```
0000 0000 (0)
```
- U slučaju da je podatak spremljen u jedan oktet sa bitom za predznak, izračunati $64 \ll 1$:


```
0100 0000 (64)
```
- Nakon pomaka za jedno mjesto:


```
1000 0000 (-128)
```

71

Binarni operatori

Operator	Značenje	Primjer
* / %	množenje, dijeljenje	
+ -	zbrajanje, oduzimanje	
<<	pomak bitova u lijevo	$n = n \ll 2;$
>>	pomak bitova u desno	$n = n \gg 1;$
< > <= >=	relacijski operatori	
== !=	operatori jednakosti	
&	logički I po bitovima	$znam \& '0'$
^	isključivi ILI po bitovima	$f = f \wedge f$
	uključivi ILI po bitovima	$f = f 0x80$
&&	logički I i ILI	

72

Binarni operatori

Primjer: IzdvajanjeBitova

```
#include <stdio.h>
int main () {
 int a, i;
 do {
 scanf ("%d", &a);
 for (i = 31; i >= 0; i--) {
 printf ("%u", ((unsigned)a & (1 << i)) >> i);
 }
 printf ("\n");
 } while (a != 0);
 return 0;
}
```

73

Skraćeno pridruživanje

<code>i = i + 7;</code>	<code>⇒</code>	<code>i += 7;</code>
<code>j = j - k;</code>	<code>⇒</code>	<code>j -= k;</code>
<code>a = a * (3 + 2);</code>	<code>⇒</code>	<code>a *= 3 + 2;</code>
<code>b = b / (c * 2);</code>	<code>⇒</code>	<code>b /= c * 2;</code>
<code>d = d % 2;</code>	<code>⇒</code>	<code>d %= 2;</code>
<code>a = a & b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a &= b;</code>
<code>a = a ^ b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a ^= b;</code>
<code>a = a b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a = b;</code>
<code>a = a << b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a <<= b;</code>
<code>a = a >> b;</code>	<code>⇒</code>	<code>a >>= b;</code>

74

Primjeri skraćenog pridruživanja

- U programiranju se često nova vrijednost varijable izračunava na temelju stare vrijednosti. Zbog toga u C-u postoje **skraćeni izrazi pridruživanja**.

- Primjer**

Izraz

```
i = i + 5;
```

može se pisati kao:

```
i += 5;
```

Izraz

```
i = i / (a + b);
```

može se pisati kao:

```
i /= a + b;
```

75

Višestruko pridruživanje

- Operator pridruživanja obavlja pridruživanje vrijednosti izraza s desne strane (*r-value*) operandu s lijeve strane (*l-value*). Razlika između *l-value* i *r-value* je u tome što *l-value* operand mora imati dobro definiranu adresu i nakon izračunavanja izraza.
- Primjer

```
a = b = c = 0;
```
- Sve tri varijable inicijaliziraju se na vrijednost 0. Prioritet pridruživanja je s desna na lijevo, tj. kao da je napisano:

```
a = (b = (c = 0));
```
- Prvo se varijabli c pridružuje 0 i vrijednost tog cijelog izraza (`c = 0`) poprima vrijednost 0; zatim se varijabli b pridružuje vrijednost tog izraza, zatim cijeli taj izraz poprima vrijednost 0 koja se na kraju pridružuje varijabli a.

```
a = b = c + 3;
```
- Može li?

```
a = b + 3 = c = d * 3; // NE MOŽE!!! → b+3 nije l-value
```

76

Odvajanje naredbi zarezom

- Zarez kao operator koristi se za odvajanje naredbi obično tamo gdje je dopuštena samo jedna naredba. Na primjer :

```
for (i=0, j=60; i>j; i++, j--) {
 . . .
}
```

77

Primjer izračunavanja faktoriijela (uz korištenje novousvojenih operatora):

```
i=1; fakt=1.; do fakt *= i++; while (i <= n);
/* ne pisati ovako! */
```

↓

```
i = 1; fakt = 1.0;
do {
 fakt *= i++;
} while (i <= n);
```

↓

```
i = 1; fakt = 1.0;
do {
 fakt *= i;
} while (++i <= n);
```

78

Uvjetno pridruživanje

- Uvjetni operator (? :) je ternarni operator (zahtijeva tri operanda), a koristi se u pojedinim situacijama umjesto if-else naredbi. Oblik uvjetnog operatora je :

```
uvjetni_izraz ? izraz1 : izraz2;
```

- Primjer:* U znak *r* pohraniti vrijednost 'Z' ako je znak *c* znamenka, a inače pohraniti vrijednost 'N' .

```
if (c >= '0' && c <= '9') {
 r = 'Z';
} else {
 r = 'N';
}
```

↓

```
r = c >= '0' && c <= '9' ? 'Z' : 'N';
```

79

Primjer: Napisati program koji učitava dva broja, ispituje je li prvi broj djeljiv s drugim bez ostatka i ispisuje odgovarajuću poruku.

```
#include<stdio.h>
int main() {
 int a,b;
 printf("Unesite a i b:");
 scanf("%d %d", &a, &b);
 if (b != 0) {
 printf("%d %s djeljiv s %d\n",
 a,
 a % b ? "nije" : "jest",
 b);
 }
 return 0;
}
```

80

Prioritet do sada upoznatih operatora

	OPERATORI	PRIDRUŽIVANJE
↑ Viši prioritet	( )	L → D
	! ~ ++ -- sizeof & * unarni + -	D → L
	(cast)	D → L
	* / %	L → D
	+ -	L → D
	<< >>	L → D
	< <= > >=	L → D
	== !=	L → D
	&	L → D
	^	L → D
Nizi prioritet ↓		L → D
	&&	L → D
		L → D
	? :	D → L
	= *= /= %= += -= &= ^= = <<= >>=	D → L
	,	L → D

81

Složeniji primjer s logičkim operatorima

- **Primjer:** Što će se ispisati sljedećim programskim odsječkom?


```
int a, b, c, d;
a = 0;
b = 4;
c = (a++) + b; /* (a++) +b 0+4 4*/
printf("a = %d, b = %d, c = %d " , a, b, c); /* 1, 4, 4 */
d = c && b + 3 * a;
printf("d = %d", d);
```
- Budući da je prioritet aritmetičkih veći od prioriteta logičkih operatora:


```
d = c && b + 3 * a /* ovo je ekvivalentno izrazu u
sljedećem retku */
d = c && (b + (3 * a))
d = 4 && (4 + (3 * 1))
d = 4 && 7
d = 1
```

82

Poteškoće sa složenim logičkim uvjetima

- Složeni izrazi često se pogrešno napišu zbog "doslovnog prepisivanja" izrečenog uvjeta:
- Izraz "ako je x veći od 20 i manji od 100" (uočiti da se pod "manji od 100" podrazumijeva "x manji od 100"), često se "doslovno prepíše" u:


```
if (x > 20 && < 100)
```

 što dovodi do pogreške pri prevođenju. Osim toga česta je pogreška da se umjesto operatora "i" stavi operator ",", te se prethodna naredba napiše:


```
if (x > 20, x < 100)
```

 što dovodi do "logičke" pogreške (koju je puno teže otkriti jer ju prevodilac ne prijavi). Izraz "x>20, x<100" odgovara kao da je napisano "x<100".

83

Primjeri

- Koja je vrijednost varijable d nakon sljedećeg programskog odsječka:


```
short int a=4, b=2, c=8, d;
d = a < 10 && 2 * b < c;
```
- Rješenje:


```
d = (a < 10) && ((2 * b) < c)
d = 1 && (4<8)
d = 1 && 1
d = 1
```
- Što će se ispisati sljedećim programskim odsječkom?


```
int a = 5, b = -1, c = 0;
c = (a = c && b) ? a = b : ++c;
printf("a = %d, b = %d, c = %d: \n", a, b, c);
```
- Rezultat:


```
a = 0 , b = -1 , c = 1
```

84

Primjer: Napišite program za izračunavanje rješenja (korijena) kvadratne jednadžbe

- Napomene uz program:
- Prva `#include <stdio.h>` naredba "uključuje" datoteku zaglavlja (header) s opisom funkcija i konstanti (dakle, ne implementacija tj. izvorni kôd tih funkcija) koje se odnose na rad s ulazom izlazom (čitanje s tipkovnice i ispis na zaslon)
- Druga `#include <math.h>` naredba "uključuje" datoteku zaglavlja s opisom matematičkih funkcija i konstanti (dakle, ne implementacija tj. izvorni kôd tih funkcija)
- Budući da se pri prevodenju (točnije: povezivanju-linking) s MS Visual C++ 6.0 po definiciji uključuje datoteka s implementacijom matematičkih funkcija, pri prevodenju nije potrebno navesti nikakve dodatne parametre. Pri radu na nekim inačicama Unix operacijskog sustava, C prevodilac ne uključuje po definiciji tu datoteku te je potrebno dodati i opciju "-lm" pri pokretanju prevodenja.

85

Rješenje I dio

```
#include <stdio.h>
#include <math.h>
int main() {
 float a, b, c, x1, x2, q, d, x1r, x2r, x1i, x2i;
 printf("Zadajte koeficijente kvadratne jednadzbe a,b,c:");
 scanf("%f %f %f", &a,&b,&c);

 d = b*b -4.0*a*c; /* diskriminanta */
 if (d > 0) {
 /* Rjesenja su realna */
 q = pow(d, 1./2);
 x1 = (-b + q)/(2*a);
 x2 = (-b - q)/(2*a);
 printf ("X1=%f X2=%f\n", x1, x2);
 }
```

86

Rješenje II dio

```
} else if (d == 0) {
 /* postoji samo jedno rjesenje */
 x1 = -b/(2*a);
 printf ("X1=X2=%f\n", x1);
} else {
 /* Rjesenja su konjugirano kompleksni broj */
 q = pow(-d, 1./2);
 x1r = -b/(2*a);
 x2r = x1r;
 x1i = q/(2*a);
 x2i = -x1i;
 printf ("X1 = (%f,%f)\n", x1r, x1i);
 printf ("X2 = (%f,%f)\n", x2r, x2i);
}
return 0;
}
```

87

Primjer : Što će se ispisati sljedećim programskim odsječkom?

```
i = 1;
while (i < 5) {
 if (i==3) {
 printf ("\n Hello world %d.x!", i);
 continue;
 } else if (i==4) {
 printf ("\n Goodbye %d.x!", i);
 continue;
 }
 i++;
}
```

Rješenje:

```
Hello world 3.x!
Hello world 3.x!
... i tako beskonačno puta. Kada i dostigne vrijednost 3 izvršava se blok naredbi pod "i==3". Zbog continue se i ne povećava nego se program grana na uvjetni izraz (i < 5).
```

88

Primjer: Napisati program koji će ispisati tablicu množenja do 100.

```
/* 1*/int main() {
/* 2*/ int i,j;
/* 3*/
/* 4*/ for (i = 1; i <= 10; ++i) {
/* 5*/ for (j = 1; j <= 10; ++j){
/* 6*/ printf("%3d",i*j);
/* 7*/ }
/* 8*/ printf("\n");
/* 9*/ }
/*10*/ return 0;
/*11*/}
```

89

Dodavanjem jedne linije koda postići to da se u tablici nalaze samo parni brojevi.

- Samo parne brojeve može se dobiti na dva načina:
  - Uvjet da su oba broja neparna
/*6*/ if ((i%2!=0) && (j%2!=0)) continue;
  - Uvjet da barem jedan od brojeva paran
/*6*/ if ((i%2==0) || (j%2==0))

90

Primjer : Napisati program koji će ispisivati prvih N Fibonaccijevih brojeva. N učitavati pomoću tipkovnice. Algoritam za računanje Fibonaccijevih brojeva:
 $Fibonacci(n) = Fibonacci(n-1) + Fibonacci(n-2)$
 $Fibonacci(0) = Fibonacci(1) = 1 \rightarrow 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, \dots$

```
#include <stdio.h>
int main () {
 int N, i, f0 = 1, f1 = 1, f = 1;
 printf ("\n Upisite broj Fibonacci-jevih brojeva : \n");
 scanf ("%d",&N);
 for (i = 0; i <= N; i++) {
 if (i > 1) {
 f = f1 + f0;
 f0 = f1;
 f1 = f;
 }
 printf ("Fibonnaci (%d) = %d \n", i , f);
 }
 return 0;
}
```

91

Naredbe **break** i **continue**

- U C-u postoje dvije naredbe za kontrolu toka petlje
break prekida izvođenje najbliže vanjske programske petlje
continue unutar **while** i **do** petlje prebacuje izvođenje programa na ispitivanje uvjeta, a unutar **for** petlje prebacuje izvođenje programa na korak **for** petlje i potom na ispitivanje uvjeta (također se odnosi na najbližu vanjsku petlju)

92

Izračunati prosjek unaprijed nepoznatog broja pozitivnih cijelih brojeva (brojevi se učitavaju dok se ne unese 0) - rješenje bez `break` i `continue`

```
ProsjekBrojevaA
#include <stdio.h>
int main () {
 int suma, broj, n;
 suma = 0; n = 0;
 scanf ("%d", &broj);
 while (broj != 0) {
 if (broj > 0) {
 suma += broj;
 ++n;
 }
 scanf ("%d", &broj);
 }
 if (n > 0) printf("Prosjek =%f\n", (float) suma/n);
 return 0;
}
```

inicijalno čitanje

sva ostala čitanja

93

Izračunati prosjek unaprijed nepoznatog broja pozitivnih cijelih brojeva (brojevi se učitavaju dok se ne unese 0) - rješenje bez `break` i `continue`

```
ProsjekBrojevaB
#include <stdio.h>
int main () {
 int suma, broj, n;
 suma = 0; n = 0;
 do {
 scanf ("%d", &broj);
 if (broj > 0) {
 suma += broj;
 ++n;
 }
 } while (broj != 0);
 if (n > 0) printf("Prosjek =%f\n", (float) suma/n);
 return 0;
}
```

94

Izračunati prosjek unaprijed nepoznatog broja pozitivnih cijelih brojeva (brojevi se učitavaju dok se ne unese 0) - rješenje sa `break` i `continue`

```
ProsjekBrojevaC
#include <stdio.h>
int main () {
 int suma, broj, n;
 suma = 0; n = 0;
 while (1) {
 scanf ("%d", &broj);
 if (broj == 0) break;
 if (broj < 0) continue;
 suma += broj;
 ++n;
 }
 if (n > 0) printf("Prosjek =%f\n", (float) suma/n);
 return 0;
}
```

beskonačna petlja

95

Napisati program koji će provjeriti je li zadani broj prost broj

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int i, n, prost=1; //prost je true
 printf("Upisite prirodan broj :");
 scanf("%d", &n);

 for(i=2; i<= n-1; i++) {
 if(n % i == 0) { // moze i if(!(n % i))
 prost=0; //prost je false
 break;
 }
 }
 if(prost)
 printf("%d jest prost broj !\n", n);
 else
 printf("%d nije prost broj !\n", n);
 return 0;
}
```

96

Napisati program koji će provjeriti je li zadani broj prost broj
Poboljšanja prethodnog rješenja

- Moguća poboljšanja algoritma (smanjivanje broja iteracija petlje):
- Dovoljno je s petljom ići do $n/2$, odnosno, samo do $\sqrt{n}$ (C funkcija `sqrt(n)`)
- Ispitati djeljivost broja s 2, te ako nije djeljiv s 2, unutar petlje ispitivati djeljivost s neparnim brojevima većim od 2

- Napisati program koji će učitavati cijele brojeve s tipkovnice i postupati prema sljedećem pravilu: ako je učitani broj manji od nule, treba ispisati poruku o pogrešci i prestati s učitavanjem brojeva. Ako je učitani broj veći od 100, treba ga zanemariti i prijeći na sljedeći broj, a inače treba ispisati taj broj. Osim u slučaju pogreške s učitavanjem brojeva prestati kada se učita 0.

97

Primjer kontrole učitanih brojeva (1)

- Napisati program koji će učitavati cijele brojeve s tipkovnice i postupati prema sljedećem pravilu: ako je učitani broj manji od nule, treba ispisati poruku o pogrešci i prestati s učitavanjem brojeva. Ako je učitani broj veći od 100, treba ga zanemariti i prijeći na sljedeći broj, a inače treba ispisati taj broj. Osim u slučaju pogreške s učitavanjem brojeva prestati kada se učita 0.

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int x;
 do {
 printf ("Upisite broj : \n");
 scanf("%d", &x);
 if (x < 0) {
 printf("Nedopustena vrijednost\n");
 break;
 }
 /* Izlazak iz petlje */
 }
}
```

98

Primjer kontrole učitanih brojeva (2)

```
if (x > 100) {
 printf("Zanemarujem vrijednost\n");
 continue;
 /* Skok na novu iteraciju */
}
printf ("Upisani broj je : %d", x);
} while (x != 0);
return 0;
}
```

99

Naredba `switch`

- Sintaksa:

```
switch(cjelobrojni_izraz){
 case const_izraz1: naredbe1;
 [case const_izraz2: naredbe2;]
 .
 .
 [default : naredbeN;]
}
```
- može se upotrijebiti umjesto višestране if selekcije
- Obratiti pozornost: ako se unutar case bloka ne navede ključna riječ `break`; nastavak programa je sljedeći case blok u listi!
- Izraz unutar `switch`-a mora biti cjelobrojan

100

Primjer

```
CaseBezBreak
#include <stdio.h>
int main () {
 char c;
 scanf ("%c", &c);
 switch (c) {
 case 'A':
 printf ("c = 'A'\n");
 case 'B':
 printf ("c = 'B'\n");
 default:
 printf ("Pogreška\n");
 }
 return 0;
}
```

Ulazni podatak: A
Rezultat izvođenja:

```
c = 'A'
c = 'B'
Pogreška
```

Ulazni podatak: B
Rezultat izvođenja:

```
c = 'B'
Pogreška
```

101

Primjer

- Realizacija skretnica bez `break` korištenjem naredbe `if`:

```
nadjen = 0;
if (vr == C1) {
 S1;
 nadjen = 1;
}
if (vr == C2 || nadjen) {
 S2;
 nadjen = 1;
}
...
if (vr == Cn || nadjen) {
 Sn;
}
S_nplus1;
```

CaseBezBreakIf

102

Rješenje s korištenjem `break`

```
CaseSBreak
#include <stdio.h>
int main () {
 char c;
 scanf ("%c", &c);
 switch (c) {
 case 'A':
 printf ("c = A'\n");
 break;
 case 'B':
 printf ("c = 'B'\n");
 break;
 default:
 printf ("Pogreška\n");
 break;
 }
 return 0;
}
```

Ulazni podatak: B
Rezultat izvođenja:

```
c = 'B'
```

103

Učitati s tipkovnice brojevu ocjenu (od 1 do 5), a ispisati njezinu opisnu vrijednost

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int ocjena;
 printf ("Upisite ocjenu :");
 scanf ("%d", &ocjena);
 switch (ocjena) {
 case 1:
 printf ("Nedovoljan\n");break;
 case 2:
 printf ("Dovoljan\n");break;
 case 3:
 printf ("Dobar\n");break;
 case 4:
 printf ("Vrlo dobar\n");break;
 case 5:
 printf ("Odlican\n");break;
 default:
 printf ("Unijeli ste nepostojecu ocjenu\n");
 break; // može i bez naredbe break
 }
 return 0;
}
```

104

Komentar rješenja

- **Napomena:** Ako bi izostavili `break;` unutar svih `case` blokova, za učitane vrijednosti npr. 3 ispis bi izgledao ovako:
Dobar
Vrlo dobar
Odlican
Unijeli ste nepostojecu ocjenu
- **Napomena:** Ako je `default` blok posljednji blok `switch` naredbe nije unutar njega potrebno pisati naredbu `break`.

105

Dobre strane case

- **Napomena:** Posljedica propadanja po `case` labelama u nedostatku `break` naredbe je da isti skup naredbi može biti izvoden za više različitih `case` labela pa se sljedeći kod

```
switch (znak) {
 case 'a': brsamoglasnika++; break;
 case 'e': brsamoglasnika++; break;
 case 'i': brsamoglasnika++; break;
 case 'o': brsamoglasnika++; break;
 case 'u': brsamoglasnika++; break;
 default: brostalih++; break;
}
```
- kraće može napisati

```
switch (znak) {
 case 'a':
 case 'e':
 case 'i':
 case 'o':
 case 'u': brsamoglasnika++; break;
 default: brostalih++; break;
}
```

106

Primjer korištenja funkcije getch()

- Napisati program koji učitava 2 realna broja s tipkovnice i znak računске operacije (jedne od osnovne četiri) koju je potrebno obaviti nad njima. Ukoliko je unesena neka druga operacija, tražiti ponovno unošenje operacije.

```
#include <stdio.h>
#include <conio.h>
int main() {
 float a,b, rezultat;
 char operacija;
 int ponoviUnosOperacije = 1;
 printf("Unesi dva broja: ");
 scanf("%f, %f", &a, &b); // komentirati zarez
```

Napomena: Biblioteka `conio.h` nije dio ANSI standarda, a treba radi korištenja funkcije `getche()` koja također nije dio ANSI standarda

107

Primjer korištenja funkcije getch() - nastavak

```
do {
 printf("Unesi operaciju: ");
 operacija = getch();
 printf("\n");
 ponoviUnosOperacije = 0;
 switch(operacija) {
 case '+': rezultat = a + b; break;
 case '-': rezultat = a - b; break;
 case '*': rezultat = a * b; break;
 case '/':
 if (b == 0) {
 printf("Dijeljenje s 0 nije dopusteno.\n");
 }
 else {
 rezultat = a / b;
 }
 break;
 default:
 ponoviUnosOperacije = 1;
 }
} while (ponoviUnosOperacije);
printf("%f %c %f = %f\n", a, operacija, b, rezultat);
return 0;
}
```

Komentirati što bi bilo ako je `b == 0`?

108